

ТЕМА 17. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ

План:

1. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти правосуддя.
2. Невиконання судового рішення (ст. 382 КК України).
3. Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі (ст. 389 КК України).
4. Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України).
5. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення (ст. 383 КК України).
6. Порухення правил адміністративного нагляду (ст. 395 КК України).
7. Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації (ст. 388 КК України).

1. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти правосуддя

Кримінальні правопорушення проти правосуддя згруповані у XVIII розділі КК України. У цьому розділі передбачена відповідальність за посягання на нормальну діяльність не тільки судової влади, а й органів, що сприяють процесуальній діяльності з виконання судом функцій правосуддя (органів прокуратури, досудового розслідування), а також органів виконавчого провадження.

Кримінальні правопорушення проти правосуддя – це суспільно небезпечні та протиправні діяння, що посягають на нормальну діяльність судової влади, а також органів і осіб, які забезпечують реалізацію цієї діяльності (органів досудового розслідування, дізнання, прокуратури, виконавчого провадження, захисників, законних представників особи тощо).

Родовий об'єкт – суспільні відносини, що забезпечують нормальну діяльність судової влади з приводу відправлення правосуддя, а також органів і осіб, що сприяють процесуальній діяльності з виконання судом функцій правосуддя, а також органів виконавчого провадження.

Предмет – притаманний не всім кримінальним правопорушенням.

Спеціальний потерпілий – містить більшість статей, зокрема, це може бути свідок, потерпілий, підозрюваний, обвинувачений, працівники правоохоронних органів, захисник, експерт, суддя тощо.

Об'єктивна сторона. Більшість кр. пр. вчиняються шляхом дії, деякі вчиняються шляхом бездіяльності (ст. 380, 382, 389, ч.2,3 ст.390, ст. 391, 395 КК України). Більшість кр. пр. сконструйовані як формальні склади, деякі як матеріальні склади (ст.ст. 381, 399 КК України тощо)

Спосіб – штучне створення доказів (ч. 2 ст. 372, 383, 384 КК України), підпал, вибух або інший загальнонебезпечний спосіб (ч. 2 ст. 378, ч. 2 ст. 399 КК України) тощо.

Обстановка – при допиті (ст. 373 КК України), у зв'язку з діяльністю пов'язаною з наданням правової допомоги (ст.ст. 398, 399, 400 КК України) тощо.

Суб'єкт – загальний – фізична осудна особа, якій на момент вчинення кр. пр. виповнилося *16 років* (ст. 376, 377, 386, 397-399 КК України), або *14 років* (ч. 2 і 3 ст. 377, ч. 2 ст. 378, ст. 379, ч. 2 і 3 ст. 398, ч. 2 і 3 ст. 399, ст. 400 КК України).

Спеціальний суб'єкт: службові особи, що працюють у сфері правосуддя

➤ прокурор, слідчий працівник підрозділу, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, суддя (ст.ст. 371-374, ч. 2 ст. 383 КК України);

➤ інші службові особи (ч. 2 ст. 376, ст. 380-382, ч. 2 ст. 397 КК України);

➤ особи залучені до сфери правосуддя – потерпілий, експерт, свідок, спеціаліст;

➤ засуджений тощо (ст.ст. 383-385, 393 КК України) тощо.

Суб'єктивна сторона. Абсолютна більшість кр. пр. характеризується умисною формою вини у вигляді прямого умислу.

Змішана форма вини – ч. 3 ст. 371, ч. 2 ст. 374, ч. 2 ст. 378, ч. 2 ст. 382, ч. 2 і 3 ст. 399 КК України.

Необережна форма вини – ст.ст. 380, 381 КК України.

Мотив – корисливий або інші особисті інтереси (ч. 3 ст. 371, ч. 2 ст. 383, ч. 2 ст. 384 КК України), помста за діяльність або за дачу показань (ст.ст. 377, 378, 379, 386, 398, 399, 400 КК України).

Мета – перешкодити судді виконати службові обов'язки (ст. 376 КК України), одержати майнову вигоду чи позбутися певних матеріальних витрат (ч. 2 ст. 383 КК України), ухилитися від відбування покарання (ст.ст. 389, 390 КК України) тощо.

Класифікація кримінальних правопорушень проти правосуддя.

Усі передбачені у розділі XVIII Особливої частини КК кр. пр. проти правосуддя, виходячи з їх безпосередніх об'єктів, можуть бути об'єднані у такій системі:

1. Кримінальні правопорушення, які посягають на конституційні принципи діяльності органів досудового розслідування, прокуратури і суду.

Сюди входять: завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою (ст. 371); притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності (ст. 372); порушення права на захист (ст. 374); втручання в діяльність судових органів (ст. 376); втручання в діяльність захисника чи представника особи (ст. 397).

2. Кримінальні правопорушення, які посягають на життя, здоров'я, особисту безпеку, майно суддів, засідателів та інших учасників судочинства.

У цю групу входять: посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя (ст.

379); посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги (ст. 400); погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного (ст. 377); погроза або насильство щодо захисника чи представника особи (ст. 398); умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного (ст. 378); умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи (ст. 399).

3. Кримінальні правопорушення, які перешкоджають одержанню достовірних доказів та істинних висновків у справі.

Сюди слід включити примушування давати показання (ст. 373); завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення (ст. 383); введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384); відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385); перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку (ст. 386).

4. Кримінальні правопорушення, що перешкоджають своєчасному розкриттю та недопущенню кримінального правопорушення.

У цю групу входять: невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист (ст. 380); розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (ст. 381); розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування (ст. 387); приховування злочину (ст. 396); порушення правил адміністративного нагляду (ст. 395).

5. Кримінальні правопорушення, які перешкоджають виконанню вироку (рішення) і призначеного ним покарання.

Це невиконання судового рішення (ст. 382); незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації (ст. 388); ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі (ст. 389); ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі (ст. 390); злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань (ст. 391); дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань (ст. 392); втеча з місця позбавлення волі або з-під варти (ст. 393); втеча із спеціалізованого лікувального закладу (ст. 394).

2. Невиконання судового рішення (ст. 382 КК України)

Конституція України встановлює, що судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України. Це положення також відображено у ст. 13 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», із уточненням по колу осіб, а саме: судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України. Обов'язковість урахування (преюдиційність) судових рішень для інших судів визначається законом.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження» органи державної виконавчої служби (державних виконавців) та у передбачених цим Законом випадках на приватних виконавців, правовий статус та організація діяльності яких встановлюються Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів».

Об'єктом кр. пр. є порядок діяльності суду як органу правосуддя, що передбачає точне і своєчасне виконання його рішень.

Предметом кр. пр. виступають:

- ✓ вирок, рішення, ухвала, постанова суду, що набрали законної сили (ч. 1 ст. 382);
- ✓ рішення Європейського суду з прав людини (ч. 4 ст. 382);
- ✓ рішення Конституційного Суду України (ч. 4 ст. 382);
- ✓ висновок Конституційного Суду України (ч. 4 ст. 382).

Об'єктивна сторона полягає у трьох альтернативних діяннях:

- 1) невиконанні вироку, рішення, ухвали, постанови суду (ч. 1, 2, 3, 4 ст. 382 КК України);
- 2) перешкоджанні їх виконанню (ч. 1, 2, 3 ст. 382 КК України);
- 3) недодержання висновку Конституційного Суду України (ч. 4 ст. 382 КК України).

За ч. 1 і 2 ст. 382 КК України склад кр. пр. є *формальним*, бо його об'єктивна сторона вичерпується вчиненням одного із зазначених у законі діянь – дії (перешкоджання) чи бездіяльності (невиконання), і саме з цього моменту кр. пр. визнається закінченим та набуває триваючого характеру.

Невиконання судового рішення – це бездіяльність, що полягає у незастосуванні передбачених законом і судовим рішенням заходів, необхідних для його виконання, за умови, якщо суб'єкт був зобов'язаний і мав реальну можливість виконати судове рішення. Форми (способи) невиконання судового рішення можуть бути різними, наприклад, пряма і відкрита відмова від його виконання, тобто висловлене в усній чи письмовій формі небажання його виконати. Невиконання може мати і завуальований характер, коли особа хоча відкрито і не відмовляється від виконання судового рішення, але вживає певних зусиль, які фактично роблять неможливим його виконання (умисно не розпечатує пошту, не приймає державного виконавця, направляє документ не за адресою тощо).

Перешкоджання виконанню судового рішення – це активні дії, які становлять протидію реалізації вимог, що містяться в цьому рішення, вчинювану з метою недопущення його виконання, наприклад, підкуп або обман державного виконавця, погрози або насильство щодо нього тощо. Якщо перешкоджання виконанню судового рішення пов'язане із вчиненням інших кр. пр. (наприклад, надаванням неправомірної вигоди, застосуванням насильства, знищенням документів), дії винного кваліфікуються за сукупністю кр. пр.

За ч. 2 кр. пр. вважається *закінченим* після того, як судове рішення надійшло до службової особи, яка повинна його виконувати, але цього зроблено не було.

Для наявності кр. пр. необхідна констатація факту, що відповідний документ надійшов до особи, яка повинна його виконувати, і вона мала реальну можливість це зробити. При перешкоджанні виконанню службовою особою судового рішення кр. пр. вважається *закінченим* з моменту вчинення дій, які не дозволяли це рішення виконати.

Якщо перешкоджання поєднується зі скоєнням іншого кр. пр., то такі дії повинні кваліфікуватись за сукупністю кр. пр. (наприклад, насильницьке недопущення службовою особою, щоб державний виконавець виконав службове рішення, кваліфікуватиметься за ч. 1 або 2 ст. 382 та за ч. 2 ст. 342 КК України).

За ч. 3 ст. 382 КК України склад кр. пр. може бути як *формальним*, – коли зазначені у ч. 1 або 2 цієї статті діяння вчиняються: а) службовою особою, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище (див. п. 2 примітки до ст. 368 КК України), або б) особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, так із *матеріальним*, – коли ці діяння в) заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам і свободам громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб (про характеристику цих ознак див. пп. 3 та 4 примітки до ст. 364 КК України).

У останньому випадку обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є *причинний зв'язок* між діянням та передбаченими у ч. 3 ст. 382 КК України наслідками, з моменту настання яких кр. пр. і визнається закінченим.

За ч. 4 ст. 382 КК України карається кр. пр. із *формальним* складом, об'єктивна сторона якого вичерпується вчиненням такого діяння, як невиконання службовою особою рішення Європейського суду з прав людини, обов'язковість виконання якого зумовлена Законом України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Першого протоколу та двох протоколів № 2, 4, 7, та 11 Конвенції, де зазначено (ч. 1 ст. 46 Конвенції), що Високі Договірні Сторони зобов'язуються виконувати остаточне рішення Суду у будь-якій справі, в якій вони є сторонами.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження» до виконавчих документів, які підлягають примусовому виконанню належать і рішення Європейського суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини».

Виходячи із формального складу кр. пр., останнє вважається *закінченим* при невиконанні вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, з моменту закінчення строку, відведеного на виконання відповідного судового рішення, а при перешкоджанні виконанню таких – з моменту вчинення дій, що перешкоджають державному виконавцю або іншим особам, уповноваженим на виконання відповідного судового акту, виконати дію.

Суб'єкт кр. пр. може бути *загальним* (ч.1) або *спеціальним* – службова особа (ч. 2, 3, 4), служба особа, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище, особа, раніше судима за злочин, передбачений цією статтею (ч. 3).

Службовими особами, які повинні виконувати судові рішення або допомагати їх виконанню, є керівники та інші працівники органів та установ внутрішніх справ, державні, приватні виконавці, керівники та інші службові особи різноманітних підприємств, установ та організацій.

Суб'єктивна сторона кр. пр. характеризується *прямим умислом*. Особа, якій необхідно виконувати судові рішення, усвідомлює свій обов'язок, але не бажає це робити і не виконує розпорядження за умови наявності можливості для його виконання або перешкоджає такому виконанню. *Мотиви* кр. пр. на кваліфікацію не впливають. Якщо ж невиконання судового рішення сталося через необережність, то дії (бездіяльність) особи повинні кваліфікуватись за ст. 367 КК України.

3. Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі (ст. 389 КК України)

Основний безпосередній об'єкт кр. пр. – суспільні відносини у сфері правосуддя з приводу забезпечення нормальної діяльності органів державної влади щодо належного виконання покарання, не пов'язаного з позбавленням волі.

Додатковий безпосередній об'єкт кр. пр. – суспільні відносини у сфері охорони прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також інтересів держави.

Об'єктивна сторона кр. пр. полягає:

1) в *ухиленні від сплати штрафу* (це прояв відмови без поважних причин виконати покладений на засудженого обов'язок за наявної реальної можливості виплатити грошове стягнення, яке було накладено судом за скоєння кр. пр.);

2) в *ухиленні від позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю – особою, засудженою до цього виду покарання* (ч. 1 ст. 389 КК України) (це прояв відмови без поважних причин за наявної реальної можливості виконати покладений на засудженого обов'язок утримуватися від обіймання певної посади або зайняття певною діяльністю протягом строку, що визначив суд у своєму вирокі);

3) в *ухиленні від відбування громадських робіт чи виправних робіт – особою, засудженою до цього виду покарання* (ч. 2 ст. 389 КК України) (це прояв відмови, без поважних причин за наявної реальної можливості виконати покладений на засудженого обов'язок працювати на підприємстві, в установі, організації незалежно від форми власності за місцем його роботи, протягом строку, що визначив суд у своєму вирокі).

Кр. пр., передбачене ч. 1 або ч 2 ст. 389 КК України, є *закінченим* з моменту скоєння одного з діянь незалежно від настання будь-яких наслідків.

Суб'єкт кр. пр., передбаченого ч. 1 та 2 ст. 389 КК України, є *спеціальним* – це особа, засуджена: 1) до сплати штрафу або позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю (ч. 1 ст. 389 КК), 2) до відбування громадських робіт чи виправних робіт (ч. 2 ст. 389 КК України).

Суб'єктивна сторона кр. пр. характеризується *умисною формою вини*. Вид умислу – прямий.

4. Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України)

Основний безпосередній об'єкт кр. пр. – суспільні відносини у сфері правосуддя з приводу нормального здійснення посадовими особами своїх функцій щодо отримання необхідних доказів і встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження.

Додатковий безпосередній об'єкт кр. пр. – суспільні відносини у сфері охорони свободи, честі та гідності особи й інших прав чи законних інтересів людини, авторитет судових і правоохоронних органів.

Об'єктивна сторона кр. пр. – це:

1) *завідомо неправдиве показання свідка чи потерпілого складене для надання органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України* (це будь-яка інформація, що не відповідає дійсності (тобто недостовірна), про обставини, які мають значення для кримінального провадження, що фіксуються технічними засобами у відповідному документі (протоколі допиту або одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб), яка була дана свідком або потерпілим);

2) *завідомо неправдиве показання свідка чи потерпілого надане органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України*;

3) *завідомо неправдивий висновок експерта, спеціаліста складений для надання органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України* (це перекручення фактичних даних і відомостей особою, обізнаною щодо певної галузі науки, техніки чи інших спеціальних знань, що призвело до недостовірних відповідей на поставлені уповноваженою особою перед експертом питання);

4) *завідомо неправдивий висновок експерта, спеціаліста, наданий органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України* (це перекручення фактичних даних і відомостей особою, обізнаною щодо певної галузі науки, техніки чи інших спеціальних

знань, що призвело до недостовірних відповідей на поставлені уповноваженою особою перед експертом питання);

5) *подання завідомо недостовірних або підроблених доказів;*

6) *завідомо неправдивий звіт оцінювача про оцінку майна* (це будь-яка інформація, що не відповідає дійсності (тобто недостовірна), про вартість майна, яка міститься у звіті про оцінку майна (акті оцінки майна) або звіт, який був зроблений оцінювачем без дотримання відповідних нормативно-правових актів з оцінки майна, зазначених у ст. 9 Закону «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001 р.);

7) *завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем у таких самих випадках* (це перекручення змісту питань, відповідей чи показів учасників процесу, документів або іншої інформації, що знаходиться в матеріалах справи, яку особа перекладає).

Склад кр. пр. є *формальним*: кр. пр. вважається закінченим з моменту складання або надання показань, висновків, доказів, звітів, перекладів.

Попередження свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста та перекладача про кримінальну відповідальність за неправдиве показання, неправдивий висновок експерта, спеціаліста або неправильний переклад під час провадження дізнання, досудового слідства, здійснення виконавчого провадження або проведення розслідування тимчасовою слідчою чи спеціальною тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України або в суді, а також за неправдивий звіт під час здійснення виконавчого провадження є обов'язковою умовою для притягнення перелічених осіб до відповідальності за ст. 384 КК України. Таке попередження відповідно до кримінального процесуального законодавства повинне бути правильно процесуально оформлено.

Суб'єкт кр. пр. є *спеціальним*: лише для деяких проявів введення в оману: свідок та потерпілий (неправдиве показання), експерт, спеціаліст (неправдивий висновок), оцінювач майна (неправдивий звіт) чи перекладач (неправдивий переклад). За подання завідомо недостовірних або підроблених доказів повинен відповідати кожна особа, яка має право подавати докази до відповідних органів.

Суб'єктивна сторона кр. пр. характеризується *умисною формою вини*, вид умислу стільки прямим. Якщо винна особа скоїть дії, передбачені ч. 1 ст. 384 КК України, з *корисливих мотивів*, відповідальність наставатиме за ч. 2 ст. 384 КК України.

Кваліфікуючими ознаками кр. пр. є:

- 1) дії, поєднані з обвинуваченням у тяжкому чи особливо тяжкому злочині;
- 2) дії, поєднані зі штучним створенням доказів обвинувачення чи захисту, а також вчинені з корисливих мотивів.

5. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення (ст. 383 КК України)

Об'єктивна сторона кр. пр. характеризується активною поведінкою – діями, які полягають у неправдивому, тобто такому, що не відповідає в цілому або частково дійсності, повідомленні про вчинення кр. пр., яке спрямоване до певних адресатів: суду, прокурора, слідчого, дізнавача або органу досудового розслідування.

За ст. 383 КК України передбачено кр. пр. із *формальним* складом, яке визнається *закінченим* з моменту надходження повідомлення до зазначених адресатів.

Зміст повідомлення складають відомості про вчинення саме *кримінального* правопорушення; його неправдивість характеризує лише *фактичні обставини*, а не юридичну їх оцінку; відомості стосуються події кр. пр. або особи, що начебто його вчинила, окремих обставин його вчинення, обвинувачення у кр. пр., яке дійсно вчинене, але не тією особою, що звинувачується, чи у вчиненні більш тяжкого злочину тощо.

Повідомлення може: а) виходити від власного імені, бути анонімним чи від імені іншої особи; б) бути здійсненим у будь-якій формі (усно, письмово, за допомогою технічних засобів), але завжди має бути спрямоване до певних адресатів (суду, прокурора, слідчого, дізнавача або органу досудового розслідування).

Якщо особа повідомляє правдиві відомості, але помиляється щодо їх юридичної оцінки, ознаки кр. пр. відсутні. Не може кваліфікуватися за ст. 383 КК України і так зване «самообмовляння», коли особа удавано обвинувачує саму себе у вчиненні кр. пр..

За ч. 2 ст. 383 КК України караються ті самі дії, які: а) поєднані з обвинуваченням у тяжкому (ч. 5 ст. 12 КК України) чи особливо тяжкому (ч. 6 ст. 12 КК України) злочині; б) пов'язані зі штучним створенням доказів обвинувачення (наприклад, підробленням документів); в) вчинені з корисливих мотивів (прагнення незаконно одержати матеріальні блага чи уникнути матеріальних витрат).

Суб'єкт кр. пр. – будь-яка особа, що досягла *16-річного віку*.

Суб'єктивна сторона кр. пр. – *прямий умисел*, бо особа діє *завідомо*, усвідомлюючи тим самим неправдивий характер повідомлення і бажаючи його спрямувати до відповідних адресатів.

6. Порушення правил адміністративного нагляду (ст. 395 КК України)

На підставі ст. 3 Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» від 01.12.1994 р. **адміністративний нагляд** може встановлюватись **до п'яти категорій повнолітніх осіб**:

1) засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під

час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства;

2) засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів Національної поліції, систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення;

3) засуджених до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

4) засуджених до позбавлення волі за злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи;

5) засуджених до довічного позбавлення волі.

Адміністративний нагляд встановлюється для категорії 1, 3 і 4 осіб в судовому засіданні одноособово суддею районного, районного у місті, міського та міськрайонного суду за місцезнаходженням установи виконання покарань за поданням начальника установи виконання покарань; щодо другої категорії осіб – в судовому засіданні одноособово суддею районного, районного у місті, міського та міськрайонного суду за місцем проживання особи, звільненої з місць позбавлення волі, за поданням начальника органу Національної поліції.

У судове засідання викликається особа, щодо якої внесено подання про встановлення адміністративного нагляду, а за її клопотанням – і захисник, а також представник органу, начальник якого вніс подання.

Подання про встановлення адміністративного нагляду повинно бути обґрунтованим, і суд, приймаючи рішення про встановлення адміністративного нагляду, має враховувати:

– кількість і характер порушень режиму відбування покарання, за які засуджений піддавався заходам стягнення, передбаченим ст. 132 КВК України, а також чи не зняті та чи не погашені ці стягнення у встановленому законом порядку на день прийняття рішення про встановлення адміністративного нагляду, – щодо осіб, засуджених до позбавлення волі за тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільств;

– дані про вчинені правопорушення, а також законність і обґрунтованість застосування заходів стягнення щодо осіб, засуджених до позбавлення волі за тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів Національної поліції, систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення.

Адміністративний нагляд може бути встановлений за умови, що після звільнення з місць позбавлення волі особа, незважаючи на попередження органів

Національної поліції, систематично порушує громадський порядок, права інших громадян або вчиняє інші правопорушення і за кожне правопорушення притягувалась до відповідальності у встановленому законом порядку. Під іншими правопорушеннями розуміються такі, що посягають на громадську безпеку чи порядок управління (див. п. 6 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про порушення правил адміністративного нагляду» від 28.03.1986 р.).

Адміністративний нагляд встановлюється від одного року до двох років і не може перевищувати термінів, передбачених законом для погашення або зняття судимості. Для осіб, категорій 4 і 5, адміністративний нагляд встановлюється на строк до погашення судимості.

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» особа, щодо якої встановлено адміністративний нагляд, зобов'язана дотримуватись наступних правил:

а) прибути у визначений установою виконання покарань термін в обрані місці проживання і зареєструватися в органі Національної поліції;

б) з'являтися за викликом органу Національної поліції у вказаний термін і давати усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;

в) повідомляти поліцейських, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи, місця проживання чи перебування, а також про виїзд за межі району (міста) у службових справах;

г) в разі від'їзду в особистих справах з дозволу поліцейського в інший населений пункт та перебування там більше доби зареєструватися у відповідному органі Національної поліції.

Після припинення адміністративного нагляду особи, зазначені у пункті "г", зобов'язані повідомляти органи Національної поліції України про зміну свого місця проживання чи перебування. За заявою прокурора на підставі рішення суду такий обов'язок також може бути встановлений щодо осіб, які відбули покарання за тяжкі або особливо тяжкі злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи та до яких не було застосовано адміністративного нагляду. Обов'язок, передбачений цією частиною, встановлюється строком на три роки та може бути подовжений на такий самий строк на підставі судового рішення за заявою прокурора, поданою за місцем проживання особи, на яку покладається такий обов'язок.

Крім обов'язку дотримуватись вказаних правил, до осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, за постановою суду можуть бути застосовані частково або у повному обсязі такі обмеження:

а) заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;

б) заборона перебування у визначених місцях району (міста);

в) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста);

г) реєстрація в поліції від одного до чотирьох разів на місяць. З урахуванням особи піднаглядного, його способу життя і поведінки під час здійснення адміністративного нагляду начальник органу Національної поліції має право змінювати (збільшувати або зменшувати) обсяг вказаних обмежень.

За порушення правил і обмежень, вказаних у ст. 9 і 10 Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», передбачена відповідальність згідно з ст. 187 КУпАП України.

Кримінальна відповідальність за порушення правил адміністративного нагляду настає лише за умови:

– самовільного залишення особою місця проживання з метою ухилення від адміністративного нагляду;

– неприбуття без поважних причин у визначений строк до обраного місця проживання особи, щодо якої встановлено адміністративний нагляд у разі звільнення з місць позбавлення волі.

Під **самовільним залишенням місця проживання з метою ухилення від адміністративного нагляду** необхідно розуміти зміну особою без поважних причин і без повідомлення органам Національної поліції, що здійснюють нагляд, місця проживання як у межах одного й того ж населеного пункту, так і виїзд її без дозволу органу Національної поліції до іншого населеного пункту.

Мета самовільного залишення місця проживання – ухилитися від адміністративного нагляду. Злочин вважається закінченим з моменту залишення піднаглядним місця проживання без відповідного дозволу.

Неприбуття без поважних причин у визначений строк до обраного місця проживання особи, щодо якої встановлено адміністративний нагляд у разі звільнення з місць позбавлення волі, вважається закінченим злочином з моменту закінчення строку прибуття до обраного місця проживання, встановленого при звільненні з місць позбавлення волі. *Поважними причинами неприбуття* у визначений строк до обраного місця проживання можуть вважатися хвороба, стихійне лихо, неможливість вчасно прибути до місця проживання через відсутність квитків на проїзд, перебої в роботі транспорту тощо.

Суб'єктом кр. пр. є особа, щодо якої встановлено адміністративний нагляд.

З **суб'єктивної сторони** кр. пр. характеризується виною у формі *умислу*, вид умислу прямий, а при самовільному залишенні місця проживання також і наявністю спеціальної **мети** – ухилення від адміністративного нагляду.

7. Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації (ст. 388 КК України)

Предметом кр. пр. є рухоме чи нерухоме майно (речі, грошові кошти, вклади, цінні папери, валютні цінності, майнові права тощо), яке за ч. 1 ст. 388 КК України описане, заставлене чи заарештоване, а за ч. 2 ст. 388 КК України – конфісковане.

Зі змісту ст. 388 КК України випливає, що предметом кр. пр. є майно, яке має *особливий правовий статус*, бо за ч. 1 ст. 388 КК України його власник або законний володілець внаслідок опису майна, застави або накладення на нього арешту може бути обмежений чи позбавлений права володіти, користуватися чи розпоряджатися ним, а за ч. 2 ст. 388 КК України – повністю втрачає право власності на майно, оскільки з набуттям законної сили рішенням суду про його конфіскацію воно переходить у власність держави.

Опис майна – це внесення його до відповідного акта, який містить перелік описаних предметів із зазначенням точної назви кожного з них, їх кількості, ціни та індивідуально-визначених ознак (вага, марка, розмір, форма, колір, товарний знак, дата випуску, ступінь зносу тощо), а в окремих випадках (наприклад, у разі опису грошових коштів) – і родових ознак.

Арештом майна є тимчасове, до скасування у встановленому КПК України порядку, позбавлення за ухвалою слідчого судді або суду права на відчуження, розпорядження та/або користування майном, щодо якого існує сукупність підстав чи розумних підозр вважати, що воно є доказом кр. пр., підлягає спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації у юридичної особи, для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, можливої конфіскації майна.

Застава майна – це спосіб забезпечення зобов'язань, якщо інше не встановлено законом.

Конфіскація майна – примусове безоплатне вилучення у власність держави всього або частини майна (ст. 59 КК України).

Об'єктивна сторона кр. пр. – *активна форма поведінки*, яка полягає у вчиненні хоча б однієї з декількох, *альтернативно* зазначених у ст. 388 КК дій стосовно майна як предмета кр. пр.: 1) розтрата; 2) відчуження; 3) приховування; 4) підміна; 5) пошкодження; 6) знищення; 7) порушення обмеження (обтяження) права користування майном; 8) здійснення банківських операцій з коштами, на які накладено арешт; 9) інші незаконні дії з майном.

Відчуження майна – це вчинення будь-яких дій (за винятком розтрата), спрямованих на незаконну оплатну чи безоплатну його передачу іншим особам (продаж, дарування, рента, позика тощо).

Приховування майна – це різні форми (способи) його утаювання від уповноважених органів чи осіб (переміщення майна з місця належного його зберігання, передача для збереження іншим особам тощо).

Підміна – це заміна одного предмета (речі) іншим і видача останнього за належне майно.

Якщо опис майна і накладення на нього арешту супроводжуються *обмеженням* (обтяженням) *права ним користуватися*, кр. пр. може вчинитися шляхом порушення цього обмеження (наприклад, порушення заборони користуватися заарештованим транспортним засобом).

Здійснення банківських операцій з коштами (вкладами) – це незаконне їх використання для здійснення різного роду фінансових операцій (видача вкладу, закриття рахунка, здійснення розрахунків тощо).

Інші незаконні дії з майном – це вчинення таких дій, які хоча безпосередньо й не вказуються в ч. 1 ст. 388 КК України, проте на здійснення яких винний також не має права (тимчасове користування майном, дозвіл на його приватизацію, укладання певних угод щодо нього тощо).

Обов'язковою умовою відповідальності за ст. 388 КК України є наявність зробленого в установленому законом порядку *попередження* про відповідальність за ці діяння. За ч. 2 ст. 388 КК України караються ті самі дії, але вчинені щодо майна, право власності на яке з набранням законної сили рішенням суду про його конфіскацію, перейшло до держави (ст. 346 ЦК України, ст. 59 КК України). Кр. пр. має ознаки *формально-матеріального* складу, бо за одних форм (способів) його здійснення визнається *закінченим* з моменту вчинення відповідних дій (приховування майна), а за інших – з моменту спричинення певних наслідків (знищення майна чи його розтрата).

Суб'єкт кр. пр. – *спеціальний*, яким може бути: а) приватна особа, якій описане, заставлене, заарештоване чи конфісковане майно ввірено на збереження; б) службова особа, якій таке саме майно ввірене на відповідальне зберігання.

Суб'єктивна сторона кр. пр. – лише *прямий умисел*. *Мотиви та мета* можуть бути різними і на кваліфікацію не впливають.

Питання до самоконтролю:

1. На які групи можуть бути розподілені всі кримінальні правопорушення проти правосуддя за їх безпосередніми об'єктами?
2. У чому полягає об'єктивна сторона і суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення, передбаченого 389 КК України?
3. У чому полягає об'єктивна сторона і суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення, передбаченого 395 КК України?
4. Хто може бути суб'єктом примушування давати показання?
5. Чим відрізняються такі кримінальні правопорушення, як завідомо неправдиві показання та відмова від давання показань?
6. У чому полягає об'єктивна та суб'єктивна сторона приховування кримінального правопорушення?
7. За яких умов приховування кримінального правопорушення буде визнаватися кримінальним правопорушенням проти правосуддя, а за яких – співучастю у кримінальному правопорушенні у вигляді пособництва?
8. Якими ознаками характеризується об'єктивна та суб'єктивна сторона невиконання судового рішення?